

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 184/03-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. februára 2004 v senáte zloženom z predsedu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť S. S., bytom B., zastúpenej advokátom JUDr. M. H. B., vo veci porušenia jej základného práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu v Brezne v konaniach vedených pod sp. zn. 2 C 4/97 a sp. zn. Nc 14/99 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 14/99 p o r u š i l právo S. S., aby sa jej vec prejedнала v primeranej lehote, zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 14/99 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prierahov.

3. S. S. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Brezne povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd v Brezne v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 4/97 n e p o r u š i l právo S. S., aby sa jej vec prejedнала v primeranej lehote, zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 22. októbra 2003 č. k. I. ÚS 184/03-14 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť S. S., bytom B. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu v Brezne (ďalej aj „okresný súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 2 C 4/97 a sp. zn. Nc 14/99.

2. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla, že v roku 1997 podala na okresnom súde návrh na rozvod manželstva proti P. S., ktorý je rakúskym štátnym občanom. Konanie je vedené pod sp. zn. 2 C 4/97. Vec bola pridelená zákonnému sudcovi, ktorý podľa tvrdenia sťažovateľky do svojho odchodu do starobného dôchodku vo veci „*vykonal len niekoľko úkonov*“, pričom okresný súd „*nekonal prinajmenšom od decembra 1998 do 01. 05. 2001.*“ Konanie o rozvod manželstva bolo aj prerušené z dôvodu iného konania o zapretie otcovstva.

3. Zo sťažnosti vyplýva, že na okresnom súde sa pod sp. zn. Nc 14/99 na základe návrhu sťažovateľky vedie aj konanie o úpravu práv a povinností k jej maloletej dcére P., pričom podľa tvrdenia sťažovateľky zákonná sudkyňa „*nariadila vo veci pojednávanie, napokon prestala konať (...) a nekoná od 02. 12. 1999 doposiaľ*“.

4. Podľa názoru sťažovateľky postupom Okresného súdu v Brezne v uvedených veciach dochádza k značným priet'ahom v konaní napriek tomu, že už vyčerpala aj právne prostriedky nápravy tým, že sa na priet'ahy v konaní sťažovala na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky. Po odstúpení jej sťažnosti predsedníčke okresného súdu táto v odpovedi zo 6. septembra 2001 sťažnosť vo veci vedenej pod sp. zn. Nc 14/99 uznala za opodstatnenú. Napriek tomu sa podľa tvrdenia sťažovateľky v tejto veci naďalej nekoná. Sťažovateľka je toho názoru, že priet'ahmi v uvedených súdnych konaniach „*sú porušované moje základné ľudské práva a vzniká mi nemalá morálna ujma*“.

5. Z uvedených dôvodov sťažovateľka žiada, aby ústavný súd jej sťažnosti vyhovel a prikázal Okresnému súdu v Brezne vo veciach vedených pod sp. zn. 2 C 4/97 a sp. zn. Nc 14/99 konať. Súčasne žiada, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie vo výške 300 000 Sk.

6. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou JUDr. E. C., listom z 24. novembra 2003 č. Spr. 4036/03 a právny zástupca sťažovateľky stanoviskom k uvedenému vyjadreniu okresného súdu z 3. februára 2004.

6. 1. Predsedníčka okresného súdu okrem prehľadu procesných úkonov vo veci vedenej pod sp. zn. 2 C 4/97 uviedla, že:

„V konaní č. k. 2 C 4/97 sa navrhovateľka domáhala rozvodu manželstva s odporcom P. S. a zároveň aj úpravy práv a povinností pre čas po rozvode k dvom deťom P. a N. S. Nakoľko si bola navrhovateľka vedomá, že otcom N. S. nie je P. S., podala aj návrh na zapretie otcovstva, vedený na tunajšom súde č. k. 2 C 74/97 a to už dňa 10. 2. 1997 (t. j. o mesiac po podaní návrhu na rozvod manželstva). V rozvodovom konaní č. k. 4 C 4/97 (ktoré je predmetom jej sťažnosti) však sama navrhla súdu, „aby pojednávanie v rozvodovej veci bolo odročené až do právoplatného skončenia veci, týkajúcej sa podanej žaloby o zapretie otcovstva k malol. dcére N. S.“ (...). Súd teda konanie „prerušil“, do

právoplatného rozhodnutia veci týkajúcej sa podanej žaloby o zapretie otcovstva k malol. N. S.

Vzhľadom k tomu, že konanie č. 2 C 4/97 je konaním s cudzím prvkom, pri ktorom je potrebné rešpektovať právne predpisy týkajúce sa medzinárodného práva, ako aj medzištátne dohody a dohovory, procesný postup v tomto konaní je zložitý a vzhľadom na potrebu prekladu písomností doručovaných do cudziny, do cudzieho jazyka a postup doručovania cudzím orgánom prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR aj značne zdĺhavý a vytýčenie pojednávania si vyžaduje niekoľkomesačnú prípravu a predstih.

Z popisu jednotlivých úkonov vykonávaných súdom od podania návrhu (13. 1. 1997) do 10. 12. 1998 vyplýva, že k prietahom v takomto aj na „čas“ náročnom konaní podľa názoru súdu nedošlo. Čo sa týka ďalšieho priebehu konania 2 C 4/97, je zrejmé, že konanie na pojednávaní dňa 10. 12. 1998 bolo prerušené na návrh navrhovateľky, až do právoplatného rozhodnutia veci, týkajúcej sa zapretia otcovstva k malol. N. S.

Rozsudok OS v Brezne č. k. 2 C 74/97-79, zo dňa 13. 11. 2001 o zapretí otcovstva P. S. voči malol. N. S. nadobudol právoplatnosť až 14. 11. 2002.

Nekonanie vo veci 2 C 4/97 za uvedené obdobie teda nenastalo zavinením súdu, ale procesne to zavinila sama navrhovateľka, nakoľko sama žiadala o prerušenie konania a súd jej návrhu vyhovel.

Len čo však navrhovateľka podaním zo dňa 28. 06. 2002 žiadala o vytýčenie termínu pojednávania, súd začal vo veci konať, aj keď ešte konanie o zapretie otcovstva nebolo právoplatne skončené.

Navrhovateľka vo svojej ústavnej sťažnosti sa však domáha prietahov za obdobie „najmenej od decembra 1998 do 01. 05. 2001“, kedy sama procesne zavinila, že vo veci sa nekonalo.

Aj pred podaním ústavnej sťažnosti sama navrhovateľka na pojednávaní dňa 11. 04. 2003 žiadala pojednávanie odročiť ohľadne zistenia novej adresy odporcu, jeho majetkových a zárobkových možností, nakoľko odporcovi, keďže v Rakúsku sa mu doručiť súdnu zásielku nepodarilo, bol ustanovený opatrovník podľa § 29 ods. 2 O. s. p. Súd znova vyšiel navrhovateľke v ústrety aj z dôvodu, aby ochrana práv dieťaťa (jeho nárok na výživné) bola zabezpečená a aby boli využité, čo aj opakovane, všetky možnosti pre zistenie podkladov na rozhodnutie.

Súd postupoval v súlade s § 6 a § 100 O. s. p., zbytočné prietahy nespôsobil, preto navrhujem, aby Ústavný súd SR rozhodol, že základné právo S. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR postupom Okresného súdu v Brezne vo veci vedenej pod č. k. 2 C 4/97 porušené nebolo.“

6. 2. Predsedníčka okresného súdu aj v súvislosti s konaním vedeným pod sp. zn. Nc 14/99 uviedla chronológiu vykonaných úkonov ktoré okresný súd vo veci uskutočnil, a k tomu dodala:

„Konanie vedené pod č. Nc 14/99 je taktiež konaním s cudzím prvkom, kde je potrebné rešpektovať ustanovenia medzinárodného práva, a to právnych predpisov, medzištátnych dohôd a dohovorov.

Vzhľadom na právnu zložitosť veci, ako aj časovú náročnosť na prípravu pojednávania pri potrebe z dostatočného predstihu na preklad a doručovanie súdnych zásielok do zahraničia sprostredkované prostredníctvom MS SR, je potrebné v takýchto veciach vytyčovať pojednávania niekoľko mesiacov vopred.

V konaní č. Nc 14/99 aj sama navrhovateľka sa pričínila svojim správaním k predĺženiu konania. Aktívne sa o konanie nezaujímal, relevantné informácie o odporcovi nepodala, namietala bezdôvodne zaujatosť sudkyne.

Vzhľadom na zložitosť veci a správanie sa účastníka navrhujem, aby Ústavný súd SR rozhodol, že základné právo S. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR postupom Okresného súdu v Brezne vo veci vedenej pod č. k. Nc 14/99 porušené nebolo.“

6. 3. Právny zástupca sťažovateľky v reakcii na uvedené vyjadrenia predsedníčky okresného súdu vo vzťahu k veci vedenej pod sp. zn. 2 C 4/97 uviedol, že:

„Ku konaniu 2 C 4/97 o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom dal OS v Brezne listom Správ 4038/01 zo dňa 06. 09. 2001 vyjadrenie, že vo veci došlo k prietahom v konaní nečinnosťou zákonného sudcu a to od decembra 1998 do 01. 05. 2001. Z uvedených dôvodov sme aj my uviedli toto obdobie v sťažnosti na Ústavný súd. Zdôrazňujem, že sme vychádzali z údajov oznámených OS v Brezne a nemali sme dôvod o jeho tvrdeniach pochybovať. Ako sa uvádza vo vyjadrení k sťažnosti na Ústavný

súd podanom pod č. Spr. 4036/03 zo dňa 14. 11. 2003, malo dňa 10. 12. 1998 dôjsť k prerušeniu konania 2 C 4/97 na návrh sťažovateľky z dôvodu podania návrhu o zapretie otcovstva odporcu k dcére N. S. Ako však vyplýva z odpovede na sťažnosť Spr. 4038/01 zo dňa 06. 09. 2001, zákonný sudca JUDr. B. T. pred svojím odchodom do starobného dôchodku vo veci práve od pojednávania dňa 10. 12. 1998 nekonal až do 01. 05. 2001 a konanie prerušil až nový zákonný sudca Mgr. J. G. po pridelení spisu. Je zrejmé, že ak by došlo k prerušeniu konania dňa 10. 12. 1998 na návrh samotnej sťažovateľky, nebolo by možné hovoriť o prietáhoch v konaní. Súd však konanie ani neprerušil a po dobu dva a pol roka ani inak nekonal. S ohľadom na zložitosť a časovú náročnosť konaní s medzinárodným prvkom mal si súd zaobstarať vyjadrenia odporcu, zistiť jeho zárobkové možnosti a meritórne vo veci rozhodnúť po právoplatnosti rozhodnutia o zapretie otcovstva. Súd však takto nekonal napriek tomu, že si bol takejto časovej náročnosti vedomý. Bola to však sama navrhovateľka, ktorá žiadala o vytýčenie termínov pojednávania, oznamovala súdu zmenu adresy odporcu a aj inak poskytovala všetku potrebnú súčinnosť. Okrem toho vždy preberala korešpondenciu adresovanú jej súdom.

Z uvedených dôvodov týmto žiadame, aby Ústavný súd SR sťažnosti v celom rozsahu vyhovel. S ohľadom na povahu veci súhlasíme, aby Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania. Trovy právneho zastúpenia v konaní si neuplatňujeme.“

6. 4. Vo vzťahu k veci vedenej pod sp. zn. Nc 14/99 právny zástupca sťažovateľky v reakcii na uvedené vyjadrenia predsedníčky okresného súdu uviedol, že:

„V konaní Nc 14/99 konštatuje v liste Spr. 4038/01 zo dňa 06. 09. 2001 predsedníčka súdu, že zákonná sudkyňa od 02. 12. 1999 vo veci nekoná. Vo vyjadrení danom k sťažnosti na Ústavný súd v bode II. na str. 4 sa uvádza, že dňa 02. 12. 1999 bolo pojednávanie odročené na neurčito. Za účelom ustanovenia tlmočníka a vypočutia otca dožiadaným súdom. Navrhovateľka 12. 09. 2001 podala námietku zaujatosti voči sudkyňi. Jedná sa práve o obdobie, v ktorom predsedníčka súdu podala odpoveď na sťažnosť navrhovateľky, kedy konštatovala prietahy v konaní z toho dôvodu, že zákonná sudkyňa nekoná. Vo vyjadrení k sťažnosti vedenej ÚS pod č. I. ÚS 184/03 však práve k tomuto obdobiu akékoľvek vyjadrenie chýba. Súčasne je zrejmé, že súd nekonal riadne ani po tomto období,

kedy od 15. 05. 2002 do 19. 07. 2002 zisťoval novú adresu odporcu zo spisu 2 C 7/97 a následne až 18. 03. 2003 bolo znova do toho istého spisu nahliadnuté. Až 27. 05. 2003 bola daná žiadosť o právnu pomoc v styku s cudzinou. Pritom aj rozhodnutie o zapretie otcovstva bolo právoplatné už dňa 14. 11. 2002. Súhlasíme s tým, že v danom prípade sa jedná o konanie s cudzím prvkom a je časovo náročné. Na druhej strane práve táto skutočnosť by mala byť dôvodom na to, aby súd vo veci konal priebežne a nie v časových odstupoch 10 mesiacov, kedy nie je odôvodnená nečinnosť súdu. Máme za to, že svojím vyjadrením Okresný súd v Brezne iba potvrdil, že vo veci došlo k neodôvodneným prieťahom v konaní Nc 14/99.“

7. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou týchto základných práv – inak ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 113/03).

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav konania vedeného na Okresnom súde v Brezne pod sp. zn. 2 C 4/97 a sp. zn. Nc 14/99:

1. Vec vedená na okresnom súde pod sp. zn. 2 C 4/97

Dňa 13. januára 1997 podala sťažovateľka návrh na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom P. S. a N. S. proti P. S. (ďalej len „odporca“), štátnemu príslušníkovi Rakúska.

Okresný súd 10. septembra 1997 vydal uznesenie, ktorým ustanovil opatrovníka pre maloleté deti, ktorého zároveň požiadal o prešetrenie pomerov v rodine maloletých. Sťažovateľka 29. septembra 1997 oznámila okresnému súdu, že do 10. decembra 1997 bude odcestovaná, a preto žiada určiť termín pojednávania až po tomto termíne. Opatrovník podal správu o prešetrení pomerov 7. októbra 1997.

Dňa 16. apríla 1998 konajúci sudca nariadil vo veci pojednávanie na 10. december 1998, vypracoval dožiadanie o výsluch odporcu v zahraničí a vydal uznesenie o ustanovení tlmočníka pre jazyk nemecký, ktorý mal za úlohu vyhotoviť preklad návrhu, predvolania na pojednávanie, uznesenia o ustanovení opatrovníka maloletým a dožiadania. Tlmočník doručil okresnému súdu preklady 28. mája 1998. Dňa 24. júna 1998 bola Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“) doručená žiadosť okresného súdu o vybavenie dožiadania v predmetnej rozvodovej veci. Konajúci sudca vydal 4. novembra 1998 uznesenie o ustanovení tlmočníka pre jazyk nemecký, ktorého úlohou bolo vyhotoviť preklad protokolu o výsluchu odporcu. Dňa 16. novembra 1998 MS SR doručilo okresnému súdu vybavené dožiadanie vo veci.

Sťažovateľka 26. novembra 1998 oznámila okresnému súdu novú adresu odporcu. Tlmočník doručil okresnému súdu preklady 8. decembra 1998.

Dňa 10. decembra 1998 sa uskutočnilo vo veci pojednávanie, na ktorom na návrh sťažovateľky okresný súd vydal uznesenie, ktorým konanie prerušil až do právoplatného rozhodnutia vo veci týkajúcej sa podanej žaloby o zapretie otcovstva k maloletej N. S.

Predsedička okresného súdu uznesením z 2. mája 2001 pridělila spis sp. zn. 2 C 4/97 Mgr. J. G., pretože dovtedy konajúci sudca JUDr. B. T. odišiel do starobného dôchodku. Toto svoje rozhodnutie predsedníčka okresného súdu zopakovala opatrením z 8. júna 2001.

Dňa 28. júna 2001 bol konajúcim sudcom vyhotovený úradný záznam, z ktorého vyplýva, že Mgr. J. G. po fyzickom prevzatí spisu zistil, že „*vo veci od 11. decembra 1998 nie je písomné vyhotovenie uznesenia o prerušení konania o rozvod manželstva. Overením v civilnej kancelárii OS v Brezne bolo zistené, že doteraz nie je právoplatne skončené konanie o zapretie otcovstva navrhovateľky S. S. proti odporcom I. P. S. a II. N. S. č. k. 2 C 74/97*“.

Sťažovateľka doručila 28. júna 2002 okresnému súdu žiadosť o vytýčenie termínu pojednávania v jej rozvodovej veci, pretože „*konanie o zapretie otcovstva bolo právoplatne ukončené 13. novembra 2001*“. Konajúci sudca úpravou z 12. augusta 2002 dal kancelárii okresného súdu pokyn na pripojenie spisu sp. zn. 2 C 74/97 (o zapretie otcovstva).

Dňa 16. augusta 2002 konajúci sudca nariadil vo veci pojednávanie na 13. december 2002, vyhotovil dožiadanie pre cudzinu a vydal uznesenie o ustanovení tlmočnice na preloženie aktuálneho predvolania na pojednávanie a dožiadania. Tlmočnica odovzdala okresnému súdu pretlmočené listiny 5. septembra 2002. Dňa 12. septembra 2002 konajúci sudca opätovne vyžiadal správu o šetrení pomerov a vydal uznesenia o priznaní odmeny tlmočníkom. Dňa 17. septembra 2002 bola MS SR doručená žiadosť okresného súdu o vybavenie ostatného dožiadania (aj predvolanie na termín pojednávania 13. decembra 2002). Opatrovník doručil okresnému súdu správu o prešetrení pomerov v rodine maloletého dieťaťa 24. septembra 2002.

Dňa 13. decembra 2002 sa uskutočnilo bez odporcu pojednávanie, ktoré bolo odročené „*predbežne na mesiac jún 2003 s tým, že opätovne bude žiadaná právna pomoc s cudzinou*“.

Sťažovateľka 13. januára 2003 telefonicky oznámila okresnému súdu novú adresu odporcu. Dňa 16. januára 2003 MS SR vrátilo späť dožiadanie okresného súdu bez vybavenia (aj predvolanie na pojednávanie na deň 13. decembra 2002) z dôvodu, že odporca nie je hlásený na uvedenej adrese a taktiež nie je hlásený ani na inom mieste v Rakúskej republike. Konajúci sudca uznesením z 20. februára 2003 ustanovil odporcovi

opatrovníka, pretože „*jeho pobyt nie je známy*“, a vytýčil vo veci pojednávanie na 11. apríl 2003.

Dňa 11. apríla 2003 bolo vo veci pojednávanie, na ktoré sa nedostavil opatrovník odporcu, preto sa pojednávanie odročilo na neurčito s tým, že bude vykonaný opätovný pokus ohľadne zistenia pobytu odporcu. Dňa 10. septembra 2003 bol vo veci ustanovený tlmočník a dňa 1. októbra 2003 nariadil okresný súd pojednávanie na 3. február 2004, vyhotovil dožiadanie, ktoré bolo pretlmočené 3. novembra 2003, a zároveň rozhodol o tlmočnom.

2. Vec vedená na okresnom súde pod sp. zn. Nc 14/99

Dňa 14. decembra 1998 podala sťažovateľka „*Žiadosť o zverenie do opateru a určenie výživného*“ na svoju maloletú dcéru P. S. Podanie bolo pôvodne zaevidované pod sp. zn. Nc 3001/99 a 1. februára 1999 bolo vydané uznesenie okresného súdu č. k. Nc 3001/99-4, ktorým bola sťažovateľka vyzvaná, aby doplnila a upresnila svoj uvedený návrh tak, aby bol v súlade s ustanoveniami § 42 ods. 3 a § 79 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. Sťažovateľka 23. februára 1999 svoj návrh upresnila a okresnému súdu doručila podanie, ktorým sa domáhala úpravy práv a povinností k maloletej P. S. (ďalej aj „maloletá“), ktorej otcom je P. S. (ďalej len „otec“), štátny príslušník Rakúska. Vec bola uvedeného dňa zaevidovaná pod sp. zn. Nc 14/99.

Okresný súd 5. marca 1999 vyzval sťažovateľku na doručenie potvrdenia o svojich príjmoch. Sťažovateľka uvedenej výzve vyhovelá 15. marca 1999.

Dňa 16. novembra 1999 konajúca sudkyňa JUDr. R. D. nariadila pojednávanie na 2. december 1999 a 18. novembra 1999 okresný súd vydal uznesenie, ktorým ustanovil pre maloletú opatrovníka, ktorého požiadal o prešetrenie pomerov v rodine maloletej a požiadal tiež Mestský úrad v Brezne (ďalej len „MÚ“) o zaslanie správy o povesti rodičov maloletej. Opatrovník zaslal okresnému súdu správu o prešetrení pomerov 29. novembra 1999 a MÚ doručil okresnému súdu správu o povesti rodičov 3. decembra 1999.

Dňa 2. decembra 1999 sa uskutočnilo vo veci pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito pre neprítomnosť otca maloletej.

Dňa 12. septembra 2001 sťažovateľka namietla zaujatosť zákonnej sudkyne, preto bol spis 3. októbra 2001 doručený Krajskému súdu v Banskej Bystrici (ďalej aj „krajský súd“), aby rozhodol o tejto námietke. Krajský súd uznesením z 30. novembra 2001 sp. zn. 16 Nc 453/01 rozhodol, že sudkyňa JUDr. R. D. nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci. Spis bol vrátený okresnému súdu 15. februára 2002.

Konajúca sudkyňa úpravou z 26. februára 2002 dala kancelárii okresného súdu pokyn, aby uvedené uznesenie bolo doručené rodičom maloletej, a 18. marca 2003 nahliadnutím do spisu tohto súdu 2 C 4/97 zistovala adresu otca.

Dňa 18. marca 2003 konajúca sudkyňa vydala uznesenie č. k. Nc 14/99-33 o ustanovení tlmočníka pre jazyk nemecký, nariadila vo veci pojednávanie na 17. september 2003 a vypracovala dožiadanie, „*aby pripojené predvolanie na pojednávanie, opis návrhu*“ boli doručené otcovi.

Dňa 5. mája 2003 a 16. mája 2003 tlmočník doručil okresnému súdu preklady a vyúčtovanie odmeny tlmočníka a 3. júna 2003 bola MS SR doručená žiadosť okresného súdu o vybavenie dožiadania v predmetnej veci.

Dňa 17. septembra 2003 sa uskutočnilo vo veci pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito pre neprítomnosť otca maloletej, ktorý nemal vykázané doručenie. Uvedeného dňa konajúca sudkyňa urgovala vybavenie dožiadania na MS SR.

MS SR 24. septembra 2003 oznámilo okresnému súdu čiastočné vybavenie dožiadania. Dňa 7. októbra 2003 konajúca sudkyňa opätovne urgovala vybavenie dožiadania. Na jej urgenciu odpovedalo MS SR 13. októbra 2003, pričom vo svojej odpovedi uviedlo, že nevie, prečo nebol v Rakúsku vykonaný výsluch otca mal. detí.

Dňa 22. októbra 2003 okresný súd ustanovil tlmočníka vo veci, ktorý mu predložil požadovaný pretlmočený materiál 18. novembra 2003.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná (...).

Ústavný súd si pri výklade práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v citovanom čl. 6 ods. 1 dohovoru osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Podľa tejto judikatúry otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. *Trenčiansky v. Slovensko*, rozsudok ESLP z 2. decembra 2003, § 35). V súlade s ESLP ústavný súd prihliada pritom aj na predmet sporu (povahu veci)

v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom Okresného súdu v Brezne v konaní o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom vedenom pod sp. zn. 2 C 4/97 a v konaní o úpravu práv a povinností k maloletej P. S. vedenom pod sp. zn. Nc 14/99, v ktorých sťažovateľka vystupuje ako navrhovateľka, došlo k porušeniu jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

1. Vec Okresného súdu Brezno vedená pod sp. zn. Nc 14/99

1. 1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie v konaní o úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu, ktorého otec má trvalé bydlisko v zahraničí, môže predstavovať určitý stupeň zložitosti súvisiaci so zdĺhavejšou prípravou pojednávania a uskutočňovaním dožiadaní v cudzine. Posudzovanú dĺžku konania však v danom prípade nebolo možné pripísať zložitosti veci, ale, ako to bude v ďalšom vyhodnotené, správaniu (postupu) okresného súdu.

1. 2. Postup navrhovateľky pred všeobecným súdom ústavný súd hodnotil ako postup, ktorým neprispela k celkovej dĺžke súdneho konania. Je síce pravda, že navrhovateľka uplatnila námietku zaujatosti proti konajúcej sudkyňi, ktorej nadriadený súd nevyhoviel, a priet'ah v konaní (päť mesiacov), ktorý v dôsledku toho vznikol, ide preto na jej vrub. Totiž, ak na jednej strane sťažovateľ ako účastník konania je oprávnený využiť na svoju obranu všetky procesné prostriedky dané mu príslušným procesným kódexom, na druhej strane musí počítať s tým, že ich využitie môže mať za nevyhnutný dôsledok spomalenie postupu všeobecného súdu pri prerokovaní veci samej, a tým aj predĺženie súdneho konania a že tento dôsledok (predĺženie konania) nemôže v sťažnosti podanej podľa čl. 127 ods. 1 ústavy následne úspešne pričítať výlučne postupu konajúceho súdu a len z tohto dôvodu vyvodzovať porušenie jeho práv podľa cit. článkov ústavy (napr. I. ÚS

167/03). Avšak toto správanie navrhovateľky nemalo žiadny podstatný vplyv na postup okresného súdu ani neovplyvnilo zistenú dĺžku konania.

1. 3. Ústavný súd zistil v postupe okresného súdu v konaní sp. zn. Nc 14/99 obdobie nečinnosti, a to od 15. marca 1999 do 16. novembra 1999 v trvaní ôsmich mesiacov. Taktiež v období od 2. decembra 1999 do 18. marca 2003 bol okresný súd v danej veci prakticky nečinný dva roky a osem mesiacov, pričom z označeného obdobia už ústavný súd odpočítal obdobie od 12. septembra 2001 do 15. februára 2002, keď sa spis nachádzal na krajskom súde v dôsledku námietky zaujatosti konajúcej sudkyne, ktorú podala sťažovateľka. Uvedené obdobia nečinnosti celkovo v trvaní cca troch rokov a štyroch mesiacov nie je možné ospravedlniť skutočnosťami uvádzanými vo vyjadrení predsedníčky okresného súdu, pričom vec bolo potrebné posúdiť aj s ohľadom na jej povahu (rozhodovanie o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu) a význam pre sťažovateľku. V tejto súvislosti ESLP už zdôraznil, že ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (pozri H. v. Spojené kráľovstvo, rozsudok z 8. júla 1987, § 85). Vo svetle tejto požiadavky sa potom podstatne mení aj pohľad na posúdenie priesťahov v predmetnej veci vo vzťahu k právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, účelom ktorého je, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli čomu prebieha súdne konanie (mutatis mutandis II. ÚS 66/02).

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. Nc 14/99 vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

2. V nadväznosti na výrok uvedený pod bodom 1 tohto rozhodnutia a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných priesťahov.

3. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka požadovala priznať primerané finančného zadosťučinenie vo výške 300 000 Sk, ktoré odôvodnila aj tým, že v dôsledku porušovania jej ľudských práv „vzniká mi nemalá morálna ujma“.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky, najmä vzhľadom na opakovanú, dlhodobú a bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu, ako aj vzhľadom na povahu veci považuje za primerané vo výške 40 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

4. Vec Okresného súdu Brezno vedená pod sp. zn. 2 C 4/97

4. 1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd rovnako ako v bode 1. 1. tejto časti nálezu konštatuje, že rozhodovanie o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom s odporcom, ktorý má trvalé bydlisko v zahraničí, môže predstavovať

určitý stupeň zložitosti súvisiaci so zdlhavejšou prípravou pojednávania a uskutočňovaním dožiadaní v cudzine. Okrem toho bolo potrebné tejto veci priznať povahu „zložitej“ veci aj z dôvodu dlhotrvajúcej prekážky v postupe okresného súdu, ktorá vznikla z dôvodu nutnosti toto konanie prerušiť vzhľadom na začaté súvisiace konanie o zapretie otcovstva (pozri časť II nálezu).

4. 2. Pri hodnotení ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd poukazuje predovšetkým na tú skutočnosť, že k uvedenému prerušeniu napadnutého konania 10. decembra 1998 došlo na návrh sťažovateľky. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nečinnosť súdu v dôsledku existencie zákonnej prekážky jeho postupu, tak ako to je v prípade prerušenia konania, neposudzuje v zásade ako zbytočné prietahy v súdnom konaní (napr. II. ÚS 3/00, I. ÚS 78/02, III. ÚS 42/02). V tejto súvislosti je bez akéhokoľvek právneho významu námietka, že o prerušení konania nebolo vydané aj písomné vyhotovenie rozhodnutia, ak je nepochybné, že k prerušeniu konania došlo na návrh sťažovateľky. Podstatné tu totiž v okolnostiach danej veci bolo, že faktická prekážka v postupe súdu objektívne existovala. Trvanie tejto prekážky a zároveň z tohto dôvodu ospravedlnenie nečinnosti okresného súdu v namietanom konaní ústavný súd uznal až do 28. júna 2002, keď sťažovateľka požiadala o jeho pokračovanie. Vzhľadom na uvedené okolnosti tejto veci sťažovateľka nemôže úspešne v tomto konaní pred ústavným súdom napádať dôsledky tohto prerušenia konania (jeho predĺženie od 10. decembra 1998 do 28. júna 2002) ako neprejednanie jej veci „v primeranej lehote“ vyvolané nečinnosťou súdu.

4. 3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a konštatuje, že v inkriminovanom konaní došlo k jedinému významnému prietahu spôsobenému nečinnosťou okresného súdu, a to v období od podania návrhu (13. januára 1997) po vykonanie prvých úkonov vo veci (10. septembra 1997). Z judikatúry ústavného súdu však vyplýva, že nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru (mutatis mutandis I. ÚS 47/03 a v ňom odkaz na predchádzajúcu judikatúru ústavného súdu). V okolnostiach danej veci tento ojedinelý prietah okresného súdu neovplyvnil podľa názoru ústavného súdu fakt, že vec nebola doteraz skončená, a preto

tento prieťah nemožno ani považovať za príčinu neodstránenia stavu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza v dôsledku trvania tohto konania o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností manželov k maloletým deťom z ich manželstva na čas po rozvode. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na to, že k uvedeným prieťahom došlo pred tým, ako sťažovateľka požiadala 10. decembra 1998 okresný súd o prerušenie konania z dôvodu, že podala žalobu o zapretie otcovstva k maloletej N. S. Okresný súd návrhu sťažovateľky vyhovel a vo veci nevykonal žiadne úkony dovtedy, kým sťažovateľka nedoručila 28. júna 2002 okresnému súdu žiadosť o nariadenie termínu pojednávania v jej rozvodovej veci, pretože konanie o zapretie otcovstva k maloletej N. S. bolo „ukončené 13. novembra 2001“. Konajúci sudca po uvedenej žiadosti sťažovateľky bez toho, že by čakal na nadobudnutie právoplatnosti predmetného rozhodnutia o zapretí otcovstva, a to až 14. novembra 2002, nariadil vo veci dňa 16. augusta 2002 pojednávanie na 13. december 2002, vyhotovil dožiadanie pre cudzinu a vydal uznesenie o ustanovení tlmočnice na preloženie aktuálneho predvolania na pojednávanie a dožiadania.

V období súdneho konania, ktoré ďalej nasledovalo, a to až doteraz, však ústavný súd už žiadny prieťah, ktorý by bolo možné pričítať postupu okresného súdu, nezistil.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že hoci vo veci sp. zn. 2 C 4/97 nebol postup okresného súdu bez prieťahov, je nesporné, že k celkovej dĺžke konania prispela zložitnosť veci, na ktorej sa podieľala svojím návrhom na prerušenie konania aj sťažovateľka, a preto nebolo možné z hľadiska komplexného posúdenia inkriminovaného konania považovať postup okresného súdu v ňom za porušenie práva sťažovateľky na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

5. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. februára 2004